

Karel

KAREL TOMEÏ

ARCHITECTUUR

De Nederlandse bouwtraditie heeft opmerkelijke en unieke vormen van architectuur voortgebracht die wereldwijd herkend worden. De slappe bodem in het westen van het land leidde in de middeleeuwen tot bouwen met het lichtst aanwezige materiaal: hout. Om rotting ervan te voorkomen in het natte klimaat werden gevels licht naar voren leunend geconstrueerd. (Als ze ook zijwaarts leunen is er iets mis met de fundamenteën!)

ARCHITECTURE

Dutch building tradition has generated remarkable, unique and internationally-renowned architecture and urban planning. Initially, the country's soft soil created the need to use the lightest available material when constructing; wood. Gables were constructed leaning forwards in order to allow the rain to run off and to prevent rotting in this humid climate. (Houses that lean sideways, however, indicate serious problems in the foundations!)

Na stadsbranden kreeg bouwen in steen de voorkeur. Bij gebrek aan natuursteen werden stenen gebakken uit rivierklei. De traditionele Nederlandse bouwwijze is die met baksteen, vanaf de middeleeuwen tot zelfs vandaag de dag, al is de baksteen tegenwoordig vaak letterlijk een dekmantel van betonbouw.

De Gouden Eeuw gaf vrijwel alle Nederlandse steden een karakteristiek aanzien van grachten met daarlangs grote stenen huizen met siergevels voor de rijke handelsklasse. In de zijstraten en de eerste buitenwijken waren de huizen voor los en vast personeel aanmerkelijk soberder, armoedig zelfs. Op het platteland bleef houtbouw nog lange tijd in zwang, zeker in natte gebieden zoals Noord-Holland.

Met de industrialisatie van de negentiende eeuw trokken grote groepen mensen naar de stad die natuurlijk ook gehuisvest moesten worden. Eerst voorzagen commerciële partijen in de plotselinge behoefte, maar vanwege de slechte kwaliteit werden meer ideële organisaties actief: woningbouwverenigingen, vaak op socialistische ideeën gegrondvest en met een systeem van lidmaatschap, wachtlijsten en uiteindelijk toewijzing. Dit leidde tot een hoger percentage huurwoningen dan in andere landen. Hele wijken werden projectmatig uit de grond gestampt en dat is nog altijd goed te zien: uniforme woningbouw, vaak stratenlang. De arbeiderswijken van de negentiende eeuw liggen tegen de oude stadscentra aan en zijn later gewilde buurten geworden voor kunstenaars en immigranten en uiteindelijk voor jonge professionals en singles. De huurprijzen zijn een veelvoud van de oorspronkelijke. Tegenwoordig worden zulke appartementen vaak verkocht, want de woningbouwverenigingen bestaan nog altijd maar het ideële aspect is vrijwel verdwenen.

Voor al in Amsterdam werd na 1920 vanuit socialistische idealen ter verheffing van de arbeider bij massale woningbouw voor het eerst uitgesproken architectonische vormgeving toegepast. Deze Amsterdamse School staat voor decoratief bouwen in baksteen en deze wijken worden door architecten van over de hele wereld bezocht en bestudeerd. Er bestaan ook publieke gebouwen in die bouwstijl.

Na de Tweede Wereldoorlog was er geld noch tijd voor fraaie huizenbouw. Er moest met beperkte middelen snel en massaal gebouwd worden voor vele jonge gezinnen. Dit leidde tot de uniformiteit van kleine appartementen zonder veel comfort in lage flats zonder lift. De aanvankelijke populariteit verdween bij de toenemende welvaart. In deze wijken kwamen veel migranten te wonen. Ze worden nu gesaneerd of geheel vervangen. Maar de trend was gezet: ook latere nieuwbouw vond plaats in grootschalige projecten, meer dan in de meeste andere landen.

Woonvormen werden in ons land nooit echt populair; mensen wilden liever laagbouw met meer variatie en meer comfort. In het Nederlands kenmerken twee woorden de typerende woningen van de jaren zeventig en later: rijtjeshuis en doorzonwoning. Een zekere uniformiteit is bijna onvermijdelijk, maar ook al staan de huizen in rijen, ze hebben meer licht en lucht door grotere vensters en ruimere tuinen. De schaarse zonneschijn reikt van voor tot achter, dwars door het huis heen. De nieuwbouw bleef een strak gereguleerd geheel, vanaf de jaren negentig genoemd naar nationale wetgeving en planning: Vinex-wijken, niet zelden met gecreëerde on-regelmaat en bijzondere vormen. Gewild vanwege betaalbare ruimte en comfort maar uiteindelijk niet geliefd: wie het zich permitteren kan, trekt later toch weer naar oudere, meer karakteristieke delen van de stad.

Tussen alle uniformiteit en ordening is er behoefte aan meer gevarieerde architectuur. Voor al bedrijven, de overheid en rijkere particulieren kunnen zich die permitteren, en daarvan zijn er in welvarend Nederland genoeg, dus er zijn vele voorbeelden van opmerkelijke architectuur te vinden, soms uitgesproken non-conformistisch. Met wereldwijd befaamde vormgeving is Nederland een vooraanstaand land in de internationale architectuur en stedenbouw geworden. Van grachtenhuizen met siergevels, donkergroene houtbouw, roodbakstenen stadswijken tot fantasieën in beton en glas, Nederland biedt een grote variatie aan architectuur.

After a series of late medieval city fires, stone became the preferred material. The lack of natural rock led to the use of bricks baked of river clay. Much Dutch architecture features red-brown brickwork, from the olden times to the present, even if contemporary brickwork is often literally a cover-up of concrete constructions.

Seventeenth-century prosperity enabled the rich trading classes to build large houses along city canals, topped by decorative and characteristic gables, stepped or otherwise. Poorer people had to make do with considerably less comfortable houses in shadowy side streets. In rural areas, construction, using wood and reeds, continued, certainly in the wetter areas of the western provinces.

With 19th-century industrialization, large numbers of peasants moved to the cities, creating a need for additional housing. Eager entrepreneurs started large-scale building schemes, but after several cases of poor construction and even collapse, more idealist housing associations took over. They provided better housing through a membership system that allocated rental apartments, however cramped. Whole streets were built using uniform design. Generations later, such working-class areas – affordable and close to the city center – became popular among artists and immigrants, and nowadays, after the necessary renovation of course, among young professionals and singles. Present-day prices are many times their original value. The housing associations still exist but their idealist character has faded and more and more of their property is now sold rather than rented out. Until the 1980s, more than half of all Dutch housing was rental, but this has changed.

A special case of mass housing are the blocks built in Amsterdam around 1920. Based on socialist ideas aimed at uplifting the working classes, architectural design was applied to large-scale building schemes. Using brick in flowing lines and elegant wood carving, they remind one of Art Nouveau. This so-called Amsterdam School is known among architects worldwide, who travel to the city to witness it with their own eyes. Several public buildings were also designed in this decorative style.

After the devastations of the Second World War, there was neither time nor money to create elegant constructions. Many young families were waiting desperately for cheap housing, and massive building projects were set up everywhere. Once again, uniform areas sprang up, with cheap apartments in low flats without elevators. Highly in demand at first, their poor quality soon became apparent and, thanks to a growing general prosperity, many of the original inhabitants moved away, leaving these areas to arriving immigrants. These suburbs are now gradually being renovated or replaced by completely new housing. Even so, construction in the Netherlands still tends to follow the principle of uniform, cost-efficient, projects.

High-rise housing never became really popular here. People prefer comfortable, yet affordable low-rise houses, in more variety than before and with a garden of their own, even if the houses have been built row upon row. Insofar as their budget allows, architects apply round or irregular shapes. Yet, at somewhat larger distances from the old city center, many of these houses seem to lose their appeal once ‘the children’ leave home. Those who can afford it, move back to more characteristic older areas or leave the city altogether.

Wanting to distinguish themselves in this system of planned uniformity, larger companies and richer people go for more variety when building. In the prosperous Netherlands, there are plenty of examples of unusual and even non-conformist architecture. The country is prominent in international architecture nowadays and its renowned architects are commissioned all across the world.

Both on the ground and from the sky, all kinds of Dutch architecture stand out, be they canal houses with fancy gable tops, red brick city blocks, standardized suburban areas or prestigious fantasies made of concrete and glass. A feast for the eyes!

